

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO
Į S T A T Y M A S**

2001 m. balandžio 10 d. Nr. IX-243
Vilnius

(Žin., 1995, Nr. [63-1582](#); 1997, Nr. [66-1600](#), Nr. [117-3012](#))

1 straipsnis. Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo nauja redakcija
Pakeisti Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą ir jį išdėstyti taip:

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS GELMIŲ
ĮSTATYMAS**

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas nustato pagrindines Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijų, valstybės ir savivaldybių įstaigų, juridinių ir fizinių asmenų bei įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, teises ir pareigas naudojant ir saugant Lietuvos Respublikos sausumos, vidaus vandenų, kontinentinio šelfo ir ekonominės zonos Baltijos jūroje žemės gelmes.

2 straipsnis. Žemės gelmių nuosavybė

Žemės gelmės sausumoje ir vidaus vandenyse yra išimtinė valstybės nuosavybė, o kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje valstybei priklauso išimtinės teisės į žemės gelmes. Žemės gelmių naudojimo pagrindas yra naudojimosi teisė, kurią šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, gali suteikti Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Duomenys apie žemės gelmes (geologiniai duomenys)** – naudojant žemės gelmes gauti visi pirminiai duomenys apie gręžinių kėną, mėginius, fosilijas, uolienų, mineralų rinkinius, jų fizinių, mechaninių, cheminių ir kitų savybių tyrimus, taip pat jų apibendrinimo rezultatai.

2. **Kasybos sklypas** – žvalgybos metu iširta žemės gelmių dalis, apimanti nustatyta tvarka patvirtintą naudingųjų iškasenų išteklių kiekį ir naudotojui suteikiamą telkinio (arba jo dalies) plotą.

3. **Naudingosios iškasenos** – žemės gelmėse esančios gamtinės mineralinės medžiagos, kurias galima naudoti gamyboje ar kitoms reikmėms:

- 1) angliavandeniliai;
- 2) metalų rūdos;
- 3) nemetalinės naudingosios iškasenos;
- 4) vertingieji mineralai.

4. **Požeminis vanduo** – žemės gelmėse natūraliai susikaupęs ar dirbtinai infiltruotas šių rūšių vanduo:

1) geriamasis gėlas – vanduo, kuris atitinka Lietuvos Respublikos geriamojo vandens standartą arba kuris tinka tokios rūšies vandeniui paruošti;

2) mineralinis – vanduo, turintis įvairesnių mineralinių medžiagų negu įprastas geriamasis gėlas vanduo ir (arba) pasižymintis tam tikru fiziologiniu poveikiu;

3) pramoninis – sūrymai ir mineralizuoti vandenys, iš kurių įmanoma ir ekonomiškai naudinga išgauti cheminius elementus ar jų junginius;

4) gamybinis – vanduo, nepriskirtas aukščiau išvardytoms rūšims ir tinkamas naudoti pramonėje, žemės ūkio, gyvulininkystės, žuvininkystės ar kitoms reikmėms.

5. **Žemės gelmės** – žemės plutos (litosferos) dalis, pradedant podirvio uolienų paviršiumi sausumoje ir dugno nuosėdų paviršiumi vidaus vandenyse, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje.

6. **Žemės gelmių apsauga** – veiksmai ir priemonės, kurių tikslas – apsaugoti žemės gelmių vertingąsias savybes nuo fizinio, cheminio, biologinio ar kitokio neigiamo poveikio, atsirandančio dėl gamtinių procesų ar žmogaus veiklos, ir tų savybių visiškas ar dalinis atkūrimas, taip pat žemės gelmių išteklių racionalus naudojimas.

7. **Žemės gelmių ertmės** – natūralios ertmės uolienose ir jų sluoksniuose bei dirbtinės ertmės, susidariusios išgaunant naudingąsias iškasenas arba specialiai tam įrengtos.

8. **Žemės gelmių geologinis tyrimas** (toliau – **žemės gelmių tyrimas**) – geologinio kartografavimo, paieškos, žvalgybos ir kita veikla, kurios tikslas – gauti žinių apie žemės gelmių sandarą, savybes, fizikinius laukus, būklę, čia vykstančius procesus, išteklius, ūkinės veiklos įtaką žemės gelmėms. Darbai, atliekami ruošiant naudoti žemės gelmių išteklius bei ertmes (eksploatacinių gręžinių gręžimas, geofiziniai, inžineriniai geologiniai, geotechniniai tyrimai ir kiti) ir teikiantys žinių apie žemės gelmes, yra laikomi žemės gelmių tyrimais. Žemės gelmių tyrimų rūšys:

1) tiesioginis – tyrimas, kurio metu naudojamos žemės gelmės (kasimas, gręžimas, sprogdinimas, virpesių ir fizikinių laukų generavimas, mėginių ėmimas ir kiti);

2) nuotolinis – tyrimas, kurio metu, nenaudojant žemės gelmių, nustatomos konkrečių žemės gelmių objektų fizinės savybės ar sudėtis (geofizinių laukų ir spinduliavimo matavimas prietaisais, aerofotogeologinis tyrimas ir kiti);

3) netiesioginis – pirminių duomenų apie žemės gelmes apibendrinimai ir kiti tyrimai, kurių metu nenaudojamos žemės gelmės.

9. **Žemės gelmių ištekliai** – gamtos išteklių dalis, apimanti žemės gelmių sandaros ir sudėties elementus – kietus kūnus, skysčius, dujas ar energetinius laukus, kuriuos žmogus gali naudoti ir kurių kiekis ar kokybė dėl to keičiasi.

10. **Žemės gelmių išteklių ir ertmių naudojimas** – veikla, kurios tikslas yra išgauti žemės gelmėse esančias naudingąsias iškasenas, požeminį vandenį, žemės gelmių šiluminę energiją, įrengti ir panaudoti žemės gelmių ertmes.

11. **Žemės gelmių išteklių telkinys** – nustatytoje ribose esančios naudingosios iškasenos, požeminis vanduo ar žemės gelmių šiluminė energija, kurių kiekis ir kokybė yra ištirti ir kurių išgavimas vadovaujantis nustatytais aplinkos apsaugos reikalavimais yra ar gali būti ateityje ekonomiškai naudingas.

12. **Žemės gelmių naudojimas** – veikla, kurios metu gaunami duomenys apie žemės gelmes arba išgaunami žemės gelmių ištekliai bei panaudojamos žemės gelmių savybės. Žemės gelmių naudojimo rūšys yra:

1) žemės gelmių tyrimas;

2) žemės gelmių išteklių naudojimas;

3) žemės gelmių ertmių naudojimas.

13. **Žemės gelmių monitoringas** – sistemingas žemės gelmių būklės ir kitimo stebėjimas, antropogeninio poveikio jai vertinimas bei prognozė.

14. **Žemės gelmių šiluminė energija** – šiluminė energija, natūraliai susikaupusi ar dirbtinai sukaupta žemės gelmėse, uolienose, vandenyje ar dujose.

15. **Žemės gelmių vertingosios savybės** – žemės gelmių sudėties, sandaros ir čia vykstančių procesų ypatybės, kurios yra natūralios ar antropogeninės ekosistemos elementai ir veikia žmogaus gyvenimo bei ūkinės veiklos sąlygas.

16. **Žemės sklypas** – teritorijos dalis, turinti nustatytas ribas ir pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį.

ANTRASIS SKIRSNIS ŽEMĖS GELMIŲ NAUDOJIMO IR APSAUGOS VALSTYBINIS VALDYMAS

4 straipsnis. Valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija

1. Aplinkos ministerija įgyvendina valstybės politiką žemės gelmių apsaugos ir išteklių naudojimo srityje, rengia ir tvirtina žemės gelmių apsaugos ir naudojimo ilgalaikes ir tikslines valstybės programas, organizuoja ir kontroliuoja jų įgyvendinimą, nustato žemės gelmių išteklių naudojimo, apsaugos ir kontrolės tvarką ir ją įgyvendina, nustato žemės gelmių išteklių naudojimo limitus ir sąlygas, reglamentuoja ir kontroliuoja žemės gelmių išteklių apskaitą.

2. Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Lietuvos geologijos tarnyba) organizuoja ir atlieka valstybinius žemės gelmių tyrimus, nustato žemės gelmių naudojimo ir apsaugos sąlygas, kontroliuoja tiesioginius ir nuotolinius žemės gelmių tyrimus, kuria, saugo ir valdo valstybinę geologinę informacijos sistemą, atlieka kitas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.

5 straipsnis. Apskrities viršininko ir savivaldybių institucijų kompetencija

1. Apskrities viršininkas pagal savo kompetenciją, nustatytą įstatymų bei kitų teisės aktų, sprendžia klausimus, susijusius su žemės, reikalingos žemės gelmėms naudoti, paėmimu visuomenės poreikiams, suteikimu naudotis, nuoma ir įsigijimu nuosavybėn, derina žemės gelmių naudojimą.

2. Savivaldybių institucijos pagal savo kompetenciją, nustatytą įstatymų bei kitų teisės aktų, derina dokumentus, reglamentuojančius žemės gelmių naudojimą ir apsaugą.

TREČIASIS SKIRSNIS ŽEMĖS GELMIŲ TYRIMAS

6 straipsnis. Leidimai tirti žemės gelmes

1. Tiesioginius ir nuotolinius žemės gelmių tyrimus gali atlikti juridiniai asmenys ir įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, turintys leidimą atlikti atitinkamų rūšių tyrimus.

2. Leidimus atlikti tiesioginius ir nuotolinius žemės gelmių tyrimus juridiniams asmenims ir įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, išduoda Lietuvos geologijos tarnyba Vyriausybės nustatyta tvarka.

3. Apie leidimo tirti žemės gelmes išdavimą arba panaikinimą skelbiama „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

7 straipsnis. Žemės gelmių tyrimų registravimas

1. Visų rūšių žemės gelmių tyrimai turi būti registruojami Lietuvos geologijos tarnyboje jos nustatyta tvarka, išskyrus netiesioginius tyrimus, atliekamus ne valstybės lėšomis.

2. Registruojamų žemės gelmių tyrimų vieta arba plotas turi būti suderinti su žemės savininkais ir naudotojais įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Prieš pradėdamas tiesioginį žemės gelmių tyrimą, leidimo turėtojas apie tai turi pranešti vietos savivaldybės vykdomajai institucijai, kurios teritorijoje numatomi tyrimai.

8 straipsnis. Žemės gelmių tyrimo sąlygos

1. Juridiniai asmenys ir įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, turintys leidimą tirti žemės gelmes, tyrimą atlieka pagal darbų projektą (arba techninę užduotį), laikydamiesi darbų kokybės, aplinkos apsaugos, darbų saugos ir kitų reikalavimų. Žemės gelmių tyrimo metu žemės gelmių ištekliai naudojami tik tais atvejais, kiekiais ir būdais, kurie numatyti darbų projekte.

2. Vyriausybės įgaliota institucija gali nurodyti juridiniams asmenims ir įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, turintiems leidimą tirti žemės gelmes, atlikti su tyrimu susijusius papildomus darbus, kurių išlaidos bus apmokėtos iš lėšų, skirtų valstybinių žemės gelmių tyrimų programai vykdyti.

3. Valstybės lėšomis išgręžti gręžiniai, baigus žemės gelmių tyrimo darbus, gali būti perduodami juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

4. Naudingųjų iškasenų ir požeminio geriamojo gėlo (išskyrus pavienių gręžtinių šulinių) bei mineralinio vandens ištekliai, neatsižvelgiant į tai, kieno lėšomis jie tiriami, klasifikuojami pagal Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą išteklių klasifikaciją. Išžvalgytus išteklius aprobuoja Lietuvos geologijos tarnyba jos nustatyta tvarka.

9 straipsnis. Leidimo tirti žemės gelmes galiojimo sustabdymas ir panaikinimas

Leidimą tirti žemės gelmes gali sustabdyti arba panaikinti Vyriausybės įgaliota institucija savo nuožiūra arba žemės gelmių tyrimus kontroliuojančios institucijos raštišku reikalavimu, jei šie darbai buvo atliekami:

- 1) nesilaikant darbų projekto arba techninės užduoties;
- 2) pažeidžiant aplinkos apsaugos reikalavimus;
- 3) pažeidžiant kitus šio įstatymo ar kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus.

10 straipsnis. Valstybiniai žemės gelmių tyrimai

Lietuvos geologijos tarnyba pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos patvirtintas programas valstybės lėšomis atlieka geologinį kartografavimą, valstybinį žemės gelmių monitoringą, žemės gelmių išteklių prognozavimą ir kitus žemės gelmių tyrimus, teikiančius duomenis apie žemės gelmes, kurie būtini aplinkos apsaugai, ūkinei veiklai bei kitoms visuomenės reikmėms ar kurie būtini pagal Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus.

KETVIRTASIS SKIRSNIS ŽEMĖS GELMIŲ IŠTEKLIŲ IR ERTMIŲ NAUDOJIMAS

11 straipsnis. Žemės gelmių išteklių ir ertmių naudojimo tvarka

1. Žemės gelmių ištekliai ir ertmės gali būti naudojami tik įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
2. Draudžiama naudoti natūralias žemės gelmių ertmes radioaktyviosioms ir toksiškoms medžiagoms laidoti ar laikyti.

12 straipsnis. Teisė naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes

1. Lietuvos Respublikos žemės gelmių išteklius ir ertmes, išskyrus geriamąjį gėlą ir gamybinį požeminį vandenį bei šiluminę energiją, gali naudoti juridiniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, gavę leidimą, išduotą Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos, ir sudarę su Vyriausybės įgaliota institucija išteklių ar ertmių naudojimo sutartį (toliau – naudojimo sutartis). Geriamajam gėlui ir gamybiniam požeminiam vandeniui bei šiluminei energijai naudoti leidimas juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, išduodamas šio įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta tvarka.

2. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius bei ertmes suteikia teisę juridiniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, leidime nustatytą laikotarpį naudojimo sutartyje nurodytame plote arba suteiktame kasybos sklype ir nustatytomis sąlygomis naudoti nurodytas žemės gelmių išteklių ar ertmių rūšis.

3. Leidime naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes gali būti numatyti ir žemės gelmių išteklių ar ertmių tyrimai (paieška ir žvalgyba), nurodytas šių tyrimų plotas, laikas ir naudojimo sutartyje nustatytos jų sąlygos. Šiuo atveju leidimas suteikia teisę naudoti ir naujus ar papildomai ištirtus išteklius šiame skirsnyje nustatytomis sąlygomis. Tyrimo darbus (paieška, žvalgyba) pagal leidimą naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes gali atlikti tik asmenys, turintys leidimą tirti žemės gelmes.

4. Leidimai naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, išvardyti 13 straipsnio 1 dalyje, išduodami konkurso būdu, išskyrus leidimą įrengti ir naudoti dirbtines žemės gelmių ertmes

radioaktyviosioms bei toksiškoms medžiagoms laikyti. Pastarasis be konkurso gali būti išduotas tik įmonei, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka gavusiai leidimą eksploatuoti radioaktyviųjų atliekų saugyklos ir kapinynus. Visi pakartotiniai leidimai naudoti žemės gelmių išteklius tame pačiame kasybos sklype išduodami be konkurso.

5. Tame pačiame plote ir tuo pačiu metu pagal kitą leidimą gali būti tiriami bei naudojami ir kitų rūšių žemės gelmių ištekliai bei ertmės, jei tai netrukdo anksčiau gavusių leidimą asmenų veiklai.

6. Žemės savininkas ar naudotojas nuosavybės teise priklausančiame, suteiktame naudoti ar nuomojamame žemės sklype savo ūkio reikmėms (ne pardavimui) turi teisę be šio straipsnio 1 dalyje nurodyto leidimo naudoti žemės gelmių išteklius kitų įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka.

13 straipsnis. Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes išdavimas

1. Vyriausybė arba jos įgaliota institucija juridiniams asmenims ir įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, išduoda leidimus:

- 1) naudoti angliavandenilių, metalų, vertingųjų mineralų, monomineralinio kvarcinio smėlio išteklius;
- 2) naudoti natūralias žemės gelmių ertmes pramoninėms atliekoms laidoti (išskyrus radioaktyviasias ir toksiškas medžiagas);
- 3) įrengti ir naudoti dirbtines žemės gelmių ertmes radioaktyviosioms ir toksiškoms medžiagoms laikyti;
- 4) naudoti natūralias žemės gelmių ertmes naftai, dujoms ar kitoms medžiagoms laikyti.

2. Leidimus naudoti geriamąjį gėlą ir gamybinį požeminį vandenį bei žemės gelmių šiluminę energiją juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, išduoda Aplinkos ministerija jos nustatyta tvarka.

3. Lietuvos geologijos tarnyba Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išduoda juridiniams asmenims ir įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, leidimus naudoti žemės gelmių išteklius, nenurodytus šio straipsnio 1 ir 2 dalyse.

4. Sprendimą dėl leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes juridiniams asmenims ir įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, jei žemės gelmių išteklių ar ertmių naudojimas gali turėti įtakos kitos valstybės žemės gelmių būklei, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

5. Leidimai naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes turi būti registruojami nustatyta tvarka juos išduodančioje institucijoje.

6. Apie leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes išdavimą ar jo panaikinimą juos išduodanti institucija skelbia „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

14 straipsnis. Žemės gelmių išteklių arba ertmių naudojimo projektas

1. Naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, išskyrus ertmes radioaktyviosioms ir toksiškoms medžiagoms laikyti ar laidoti, požeminį geriamąjį gėlą ir gamybinį vandenį, šiluminę energiją bei 12 straipsnio 6 dalyje numatytus atvejus, galima tik pagal žemės gelmių išteklių arba ertmių naudojimo projektą (toliau – naudojimo projektas). Šis projektas turi būti suderintas su vietos savivaldos vykdomąja institucija, apskrities viršininku, valstybine darbo inspekcija ir patvirtintas Aplinkos ministerijos arba jos įgaliotos institucijos.

2. Gręžinių geriamajam gėlui ir gamybiniam požeminiui vandeniui tiekti ir vandens šiluminei energijai vartoti įrengimo ir likvidavimo tvarką nustato Aplinkos ministerija.

3. Naudojimo projekte turi būti numatyta:

- 1) išteklių naudojimo būdas ir priemonės;
- 2) žemės rekultivavimo ir būtinos kitų aplinkos elementų atkūrimo priemonės;
- 3) išteklių naudojimo metu pažeistos žemės rekultivavimo ir žemės gelmių išteklių, likusių telkinyje, apsaugos nuo išsekimo ir kokybės blogėjimo priemonės, kai laikinai ar visiškai nutraukiamas jų naudojimas.

15 straipsnis. Žemės gelmių išteklių ir ertmių naudojimo sąlygos

1. Žemės gelmių išteklius ir ertmes galima naudoti tik nustatyta tvarka juos ištyrus, aprobavus ir įvertinus jų gavybos poveikį aplinkai.
2. Žemės gelmių ištekliai turi būti naudojami racionaliai ir kompleksiskai, apsaugant nenaudojamus žemės gelmių išteklius, esančius tame pačiame telkinyje arba jo įtakos zonoje.
3. Žemės gelmių išteklių išgavimo kiekiai, kuriuos gali nustatyti Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos, turi būti numatyti naudojimo sutartyje.
4. Naudojant žemės gelmių išteklius, būtina stebėti jų būklę, prognozuoti kiekio ir kokybės kaitą, tvarkyti išgaunamų ir liekančių telkinyje išteklių apskaitą, ūkio subjektams vykdyti žemės gelmių monitoringą, jeigu tai yra numatyta naudojimo sutartyje, ir nustatyta tvarka teikti duomenis Žemės gelmių registrui.
5. Žemės gelmių naudotojas, aptikęs mokslui ir kultūrai reikšmingus geologinius, archeologinius ir kitus objektus, apie tai turi pranešti leidimą išdavusiai institucijai ir įstatymų nustatyta tvarka kitoms valstybės ir savivaldybių įstaigoms bei sustabdyti atliekamus tam tikrame sklype darbus, jeigu jų tęsimas minėtiems objektams gali pakenkti.

16 straipsnis. Žemės sklypo įsigijimas

Žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti, perkamas, paaimamas visuomenės poreikiams ar išnuomojamas Žemės įstatymo, Žemės nuomos įstatymo, kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

17 straipsnis. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes galiojimo pabaiga

Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes nustoja galiojės, kai:

- 1) baigiasi numatytas leidimo galiojimo terminas;
- 2) išsenka ištekliai, kuriuos naudoti buvo gautas leidimas;
- 3) įmonė yra likviduota arba reorganizuota;
- 4) leidimo galiojimas panaikinamas 18 straipsnyje numatytais atvejais.

18 straipsnis. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes galiojimo sustabdymas arba panaikinimas

1. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes panaikinamas, jei naudojimo sutartį sudarančios šalys nesutaria dėl sutarties sąlygų.
2. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes gali būti sustabdytas arba panaikintas, jei naudotojas:
 - 1) pažeidžia naudojimo sutarties sąlygas ar naudojimo projekte numatytus reikalavimus arba darbų atlikimo terminus ir pažeidimų nepašalina kontroliuojančios institucijos nurodytu laiku;
 - 2) pažeidžia aplinkos apsaugos ir darbų saugos reikalavimus;
 - 3) pažeidžia kitus šio įstatymo reikalavimus;
 - 4) pateikia paraišką dėl leidimo galiojimo panaikinimo;
 - 5) netenka teisės naudotis žeme.
3. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes gali būti panaikintas paimant žemę visuomenės poreikiams įstatymų nustatyta tvarka.
4. Leidimą Vyriausybės nustatyta tvarka sustabdo arba panaikina jį išdavusi institucija.

PENKTASIS SKIRSNIS ŽEMĖS GELMIŲ APSAUGA

19 straipsnis. Žemės gelmių apsaugos priemonės

Siekiant užtikrinti racionalų žemės gelmių ir jų išteklių naudojimą, Aplinkos apsaugos, šio ir kitų įstatymų nustatyta tvarka žemės gelmių apsaugos priemonės yra įgyvendinamos:

- 1) atliekant teritorijų planavimą;

- 2) atliekant ūkinės veiklos poveikio aplinkai ir ekstremalių įvykių pasekmių žemės gelmių būklei vertinimą;
- 3) sistemingai tiriant ir stebint žemės gelmių būklę;
- 4) steigiant saugomas teritorijas.

20 straipsnis. Teritorijų planavimas

1. Teritorijos turi būti planuojamos įvertinus teritorijų žemės gelmių sandarą ir jų išteklius, numatant ūkinės veiklos poveikį žemės gelmių būklei, jų ištekliams ir vertingosioms savybėms.
2. Visų lygių ir rūšių teritorijų planavimo sprendiniai ir jų poveikio aplinkai pasekmės, susijusios su žemės gelmių ir jų išteklių naudojimu bei apsauga, rengiami, vertinami ir vykdomi Teritorijų planavimo, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
3. Nenaudojami žemės gelmių ištekliai turi būti apsaugoti nuo veiksmų, bloginančių jų kokybę, gavybos sąlygas, nuo teritorijos užstatymo ar kitų veiksmų, trukdančių žemės išteklius naudoti ateityje.

21 straipsnis. Žemės gelmių monitoringas

1. Žemės gelmių būklė turi būti sistemingai stebima visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, intensyvių geologinių procesų ir jų keliamų pavojų zonose, didesnės antropogeninės apkrovos plotuose ir atskiruose ūkinės veiklos objektuose.
2. Žemės gelmių monitoringą, kaip bendro valstybinio aplinkos monitoringo dalį, visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje koordinuoja, vykdo ir gautus duomenis kaupia Vyriausybės įgaliota institucija įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
3. Draudžiama naikinti ir gadinti gręžinius, geodezinius ženklus ir kitus įrenginius, skirtus žemės gelmėms tirti, ir trukdyti juos naudoti tyrimams, taip pat gadinti telkinių ir jų apsaugos zonų žymėjimo reperius ir markšeiderinius ženklus.

22 straipsnis. Žemės gelmių apsauga ir naudojimas saugomose teritorijose

Saugomose teritorijose turi būti užtikrinta ir žemės gelmių bei jų vertingųjų savybių apsauga, o žemės gelmių naudojimo apribojimai nustatomi saugomų teritorijų nuostatuose ir kituose teisės aktuose.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS DUOMENYS APIE ŽEMĖS GELMES

23 straipsnis. Privalomas duomenų apie žemės gelmes teikimas

Juridiniai ir fiziniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, privalo nemokamai teikti Lietuvos geologijos tarnybai jos nustatyta tvarka duomenis apie žemės gelmes, gautus jų atliekamų žemės gelmių tyrimų ir jų išteklių naudojimo metu, išskyrus ne valstybės lėšomis atliktų netiesioginių tyrimų duomenis.

24 straipsnis. Valstybinė geologinės informacijos sistema

1. Valstybinę geologinės informacijos sistemą kuria, saugo ir valdo Lietuvos geologijos tarnyba. Joje sukaupti duomenys apie žemės gelmes yra valstybės nuosavybė ir sudaro bendrą valstybinę geologinės informacijos sistemą, kurios atskiros dalys gali būti ir kitų valstybinių informacijos sistemų sudėtinės dalys.
2. Duomenys apie žemės gelmių išteklius, ertmes, gręžinius ir tyrimus registruojami Žemės gelmių registre. Šis registras steigiamas Vyriausybės nutarimu ir yra valstybinės geologinės informacijos sistemos sudedamoji dalis.

25 straipsnis. Duomenų apie žemės gelmes naudojimas

1. Valstybinės geologinės informacijos sistemos duomenys apie žemės gelmes (toliau – duomenys) turi būti prieinami Lietuvos Respublikos juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, išskyrus apribojimus, nustatytus šio straipsnio 4 ir 5 dalyse. Valstybinės geologinės informacijos sistemos naudojimo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

2. Juridiniai ir fiziniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, negali pardavinėti duomenų, gautų iš valstybinės geologinės informacijos sistemos.

3. Juridiniai ir fiziniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, laisvai naudojasi už savo lėšas gautais duomenimis, išskyrus apribojimus, numatytus kituose įstatymuose ir šiame skirsnyje.

4. Valstybinei geologinės informacijos sistemai pateiktų duomenų, kurie gauti juridinių ir fizinių asmenų bei įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, lėšomis, naudojimas gali būti apribotas, jeigu raštišku prašymu to pageidauja juos pateikę asmenys. Tuo atveju valstybinę geologinės informacijos sistemą valdanti institucija duomenis gali naudoti tik tarnybinėms reikmėms (jos valstybinio reguliavimo funkcijoms atlikti), negali jų skelbti ar perduoti kitiems asmenims, išskyrus valstybės institucijas ir įstaigas, turinčias teisę jų reikalauti. Šių duomenų naudojimo apribojimo terminas negali būti ilgesnis negu penkeri metai nuo jų gavimo. Pasibaigus šiam terminui, duomenys naudojami pagal šio straipsnio 1 dalį.

5. Vyriausybė gali riboti duomenų apie žemės gelmių išteklius skelbimą, platinimą, perdavimą trečiosioms šalims ar išvežimą iš Lietuvos Respublikos, nesvarbu, kieno lėšomis ir kada jie gauti, jeigu to reikia valstybės interesams.

6. Jeigu leidimas tirti žemės gelmes ar naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes panaikinamas 9 ir 18 straipsnyje numatytais atvejais, duomenys turi būti perduoti Lietuvos geologijos tarnybai jos nustatyta tvarka.

7. Geologinės kolekcijos, muziejų geologiniai eksponatai, gręžinių karnas ar jo mėginiai gali būti išvežti iš Lietuvos Respublikos tik gavus Lietuvos geologijos tarnybos leidimą, išduotą Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

ATSAKOMYBĖ UŽ ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO PAŽEIDIMĄ IR GINČŲ SPRENDIMAS

26 straipsnis. Atsakomybė už Žemės gelmių įstatymo pažeidimą

Juridiniai ir fiziniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, pažeidę Žemės gelmių įstatymą, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

27 straipsnis. Žalos atlyginimas

1. Valstybei padaryta žala juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, naudojant žemės gelmes, kai dėl to sumažėja jų ištekliai ar pablogėja jų naudojimo sąlygos, pasikeičia vertingosios savybės arba kiti aplinkos elementai, turi būti atlyginta.

2. Bylose dėl žalos atlyginimo valstybei atstovauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija pagal savo kompetenciją:

1) kai žala padaryta aplinkai ir gamtos ištekliais;

2) kai žala ar nuostoliai padaryti dėl žemės gelmių tyrimo ir duomenų apie žemės gelmes pateikimo ar naudojimo tvarkos pažeidimo ir kitais atvejais.

28 straipsnis. Ginčų sprendimas

Ginčus dėl žemės gelmių naudojimo ir apsaugos sprendžia teismai.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS TARPTAUTINIAI SANTYKIAI

29 straipsnis. Poveikis kitų valstybių aplinkai

1. Žemės gelmių naudojimas Lietuvos Respublikoje turi būti organizuojamas taip, kad nedarytų neigiamo poveikio ar žalos kitų valstybių aplinkai, jų žemės gelmių būklei bei gyventojams.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija atstovauja Lietuvos Respublikai, jeigu naudojant žemės gelmes Lietuvos Respublikoje padaryta žala kitoms valstybėms.

30 straipsnis. Tarptautinis bendradarbiavimas

Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekia, kad žemės gelmių naudojimas ir kita ūkinė veikla kaimyninėse valstybėse neturėtų neigiamos įtakos Lietuvos Respublikos aplinkai, žemės gelmių vertingosioms savybėms ir ištekliams, nedarytų žalos gyventojams. To siekiama sudarant tarptautines sutartis dėl ūkinės veiklos ir žemės gelmių naudojimo reguliavimo pasienio teritorijose, keičiantis duomenimis apie žemės gelmių būklę, skatinant bendradarbiavimą tiriant žemės gelmes bei kitais tarptautine teise pagrįstais būdais.

31 straipsnis. Tarptautinės sutartys

Jei Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatyti kitokie reikalavimai negu išdėstyti šiame įstatyme, taikomi šių tarptautinių sutarčių reikalavimai.“

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

REPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS
